

	Комунальний заклад «КРИВОРІЗЬКИЙ ФАХОВИЙ МЕДИЧНИЙ КОЛЕДЖ» Дніпропетровської обласної ради СИЛАБУС
Освітній компонент	«Морфологія та функціональна патологія»
Освітньо-професійна програма	Сестринська справа
Освітньо-професійний ступінь	Бакалавр
Спеціальність	I5 Медсестринство
Галузь знань	Медицина
Статус освітнього компонента	Основна дисципліна
Форма навчання	Вечірня (2роки10місяців)
Рік навчання / семестр	I курс / І семестр II курс / III семестр
Кількість кредитів ECTS/ обсяг	4 кредити ECTS/ 120 год Лекції 6/6 Практичні заняття 8/24 Самостійна робота 10/66
Викладач	Черкашина З.Р.
E-mail	z.cherkashina@krmedkol.com
Консультації	За графіком
Анотація до курсу	Освітній компонент «Морфологія та функціональна патологія» спрямований на поглиблення та інтеграцію знань здобувачів вищої освіти про структурні, функціональні та метаболічні зміни в організмі людини при розвитку патологічних процесів і захворювань та формування здатності застосовувати ці знання у професійній діяльності медичної сестри бакалаврського рівня. У процесі вивчення освітнього компонента розглядаються сучасні уявлення про клітинне пошкодження та адаптацію, системну запальну відповідь, порушення мікроциркуляції та гемостазу, гіпоксію, шок, сепсис, поліорганну дисфункцію, гостру дихальну, серцево-судинну, ниркову та печінкову недостатність, порушення водно-електролітного й кислотно-основного стану, метаболічні розлади, а також морфофункціональні механізми розвитку патологічних процесів у різних органах і системах.
І Мета та завдання курсу	Метою вивчення освітнього компонента «Морфологія та функціональна патологія» є формування у здобувачів вищої освіти системного клінічного мислення на основі інтеграції знань про морфологічні, функціональні та метаболічні зміни в організмі людини при патологічних процесах і захворюваннях; здатності встановлювати причинно-наслідкові зв'язки між механізмами розвитку патології, структурними змінами органів і тканин, порушеннями їх функцій та клінічними проявами, а

також використовувати отримані знання для комплексного оцінювання стану пацієнта, раннього виявлення його погіршення та обґрунтування пріоритетних медсестринських рішень і втручань.

Основними завданнями дисципліни є **Поглиблення та інтеграція фундаментальних знань** з морфології, патоморфології, фізіології, патофізіології, біохімії та клінічних дисциплін для розуміння закономірностей розвитку патологічних процесів.

Формування розуміння клітинних і системних механізмів патології, зокрема клітинного пошкодження, запалення, гіпоксії, порушень мікроциркуляції, гемостазу, метаболізму та механізмів органної дисфункції.

Формування здатності встановлювати причинно-наслідкові зв'язки між етіологічними чинниками, патогенетичними механізмами, морфологічними змінами, функціональними порушеннями та клінічними проявами.

Розвиток навичок клінічного мислення шляхом аналізу та розв'язання комплексних клінічних і клініко-морфологічних ситуаційних завдань.

Формування здатності комплексно оцінювати функціональний стан пацієнта за показниками діяльності серцево-судинної, дихальної, нервової, сечовидільної, травної, ендокринної та інших систем організму.

Розвиток уміння інтерпретувати основні лабораторні та інструментальні показники та співвідносити їх зміни з відповідними патологічними механізмами і клінічними проявами.

Формування здатності розпізнавати критичні порушення гомеостазу, зокрема гіпоксію, розлади кислотно-основного та водно-електролітного стану, порушення гемостазу, шок, сепсис та поліорганну дисфункцію.

Формування навичок раннього виявлення погіршення стану пацієнта, розпізнавання ознак виснаження компенсаторних механізмів та переходу патологічного процесу до стадії декомпенсації.

Формування здатності визначати пріоритетні проблеми пацієнта на основі комплексного аналізу клінічних проявів, показників життєдіяльності та результатів додаткових досліджень.

Розвиток здатності обґрунтовувати медсестринське спостереження та втручання з урахуванням провідного патологічного механізму, функціонального стану пацієнта та потенційних ризиків розвитку ускладнень.

	Формування готовності до прийняття обґрунтованих професійних рішень у межах компетентності медичної сестри та ефективної взаємодії з іншими членами мультидисциплінарної команди. Розвиток критичного, аналітичного та системного мислення, необхідного для професійної діяльності медичної сестри бакалаврського рівня. Обов'язковим завданням постає формування компетентностей, заявлених у Стандарті фахової передвищої освіти зі спеціальності І5 «Медсестринство», галузі знань Охорона здоров'я та соціальне забезпечення, освітньо-професійного ступеня «бакалавр» Загальні компетентності (ЗК): ЗК 03. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу. ЗК 04. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях. ЗК 05. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності. ЗК 06. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово. ЗК 10. Здатність приймати обґрунтовані рішення. Спеціальні компетентності (СК): СК2. Здатність до вміння задовольняти потреби пацієнта протягом різних періодів життя (включаючи процес умирання), шляхом обстеження, діагностики, планування та виконання медичних втручань, оцінювання результату та корекції індивідуальних планів догляду та супроводу пацієнта. СК6. Здатність до роботи в мультидисциплінарній команді при здійсненні професійної діяльності, задля ефективного надання допомоги пацієнту протягом життя, з урахуванням усіх його проблем зі здоров'ям. СК 13: здатність до використання професійно профільованих знань, умінь та навичок для здійснення санітарно- гігієнічних і лабораторних досліджень, протиепідемічних та дезінфекційних заходів.
Програмні результати навчання	ПРН 01. Проводити суб'єктивне та об'єктивне обстеження різних органів і систем пацієнта та оцінювати отримані дані. ПРН 02. Проводити діагностику: виявляти та оцінювати проблеми пацієнта.

	ПРН 07. Брати участь у забезпеченні спостереження за здоровим і перехворілим населенням, реабілітації та диспансерного нагляду ПРН 14 Підготовка пацієнта, забір матеріалу та скерування на лабораторні й інструментальні дослідження. ПРН 21 Володіти українською мовою для розв'язання професійних задач
--	--

Зміст курсу
ТЕМИ ЛЕКЦІЙНИХ ЗАНЯТЬ ТА САМОСТІЙНИХ РОБІТ
I курс II СЕМЕСТР

№ з/п	Тема	Кількість годин	
		Лекції	Сам. Роб.
1	Предмет, завдання і методи патоморфології. Поняття про морфогенез, патогенез і етіологію. Принципи оживлення організму. Постреанімаційні розлади. Розлади периферичного кровообігу та мікроциркуляції	2	
	Ушкодження клітин. Поняття про хворобу, здоров'я.		2
	Принципи класифікації хвороб. Зовнішні та внутрішні хвороботворні чинники.		2
	Основні форми розладу мікроциркуляції, синдром, синдром внутрішнього судинного згортання, розлади лімфодинаміки		2
2	Запалення. Патологія терморегуляції. Патоморфологія та патофізіологія системи крові. Поняття про гіпотермію	2	
	Гарячка Системне запалення, сепсис та поліорганна дисфункція		2
	Застосування штучної гіпотермії в медицині.		2
3	Кислотно-основний стан і гази артеріальної крові Механізми компенсації кислотно-основного порушення.	2	
	Разом	6	10

ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ
I курс II семестр

№ з/п	Тема	Година
-------	------	--------

1.	Поняття про хворобу, здоров'я. Принципи класифікації хвороб. Зовнішні та внутрішні хвороботворні чинники. Роль спадковості та конституції в патології. Розлади периферичного кровообігу та мікроциркуляції	4
2.	Запалення. Патологія терморегуляції. Гарячка Пухлини. Патоморфологія та патофізіологія системи крові.	4
	Разом	8

Зміст курсу
ТЕМИ ЛЕКЦІЙНИХ ЗАНЯТЬ ТА САМОСТІЙНИХ РОБІТ

III курс III семестр

№ з/п	Тема	Кількість годин	
		Лекції	Сам. Роб.
1	Гіпоксія як універсальний патологічний процес. Механізми компенсації гіпоксії.	2	
	Шок: від гемодинамічних порушень до клітинної дисфункції. Компенсація та декомпенсація шоку.		8
3	Системне запалення, сепсис та поліорганна дисфункція	2	
	Органна дисфункція.		8
4	Патоморфологія та патофізіологія системи дихання.	2	
	Професійні захворювання легень: антракоз, силікоз, силікатоз.		6
	Патофізіологія та патоморфологія серцево-судинної системи.		6
	Гострий коронарний синдром: від ушкодження ендотелію до некрозу міокарда		6
	Патоморфологія та патофізіологія системи травлення.		6
	Патофізіологія травлення в ротовій порожнині: гіперсаливація й гіпосаливація, порушення жування.		6
	Патоморфологія та патофізіологія сечової системи.		5
	Сечокам'яна хвороба, визначення поняття, причини утворення, наслідки.		5
	Патоморфологія та патофізіологія ендокринної системи.		5
	Патоморфологія та патофізіологія нервової системи		5
	Разом	6	66

ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ
III курс III семестр

№ з/п	Тема	Година
1.	Гіпоксія як універсальний патологічний процес. Шок: від гемодинамічних порушень до клітинної дисфункції.	4
2	Системне запалення, сепсис та поліорганна дисфункція	4
3	Патоморфологія та патофізіологія системи дихання. Патофізіологія та патоморфологія серцево-судинної системи. (Атеросклероз, ІХС, гіпертонічна хвороба, СН, аритмії, вади серця)	4
4.	Патоморфологія та патофізіологія системи травлення. Патоморфологія та патофізіологія сечової системи	4
5.	Патоморфологія та патофізіологія ендокринної системи.	4
6.	Патоморфологія та патофізіологія нервової системи	4
	Разом	24

Пререквізити	«Анатомія», «Фізіологія», «Біохімія»,
Кореквізити	«Патоморфологія та патофізіологія»
Постреквізити	«Медсестринство в хірургії», «Медсестринство в педіатрії», «Медсестринство у внутрішній медицині», «Медсестринство в гінекології», «Медсестринство в акушерстві»
Методи навчання	Пояснювально-ілюстративні, проблемно-пошукові, дослідницькі та інтерактивні методи навчання. Теоретична підготовка передбачає проблемні лекції, пояснення, бесіди, мультимедійний та відео супровід, участь у тренінгах з тактичної медицини. Самостійна робота передбачає опрацювання сучасних інформаційних джерел, роботу з цифровими ресурсами, виконання тестових, пошукових і професійно-орієнтованих завдань, підготовку схем, таблиць та навчальних повідомлень.
Методи контролю	Усне та письмове опитування; тестовий контроль, демонстрація практичних навичок, презентація та захист симуляційного кейса за чек-листом, розв'язання ситуаційних та клініко - ситуаційних завдань, робота малими групами, контроль виконання самостійної роботи, самооцінювання та взаємооцінювання.
Види контролю	тематичний та підсумковий контроль відповідно до навчального плану
Перелік практичних навичок та умінь	
1. Уміти розпізнавати окремі нозологічні форми на підстадії сукупності	

морфологічних проявів.

2. Проводити кореляцію між патологічними процесами та симптомами захворювань.
3. Виявляти ускладнення основного захворювання.
4. Визначати вид основного, потенційного смертельного ускладнення.
5. Пояснювати патоморфологічні терміни.
6. Розрізняти морфологічну картину типових патологічних процесів.
7. Порівнювати клініко-морфологічні прояви гострих і хронічних процесів.
8. Пояснювати механізм розвитку захворювань.
9. Аналізувати етіологію, морфологічні прояви та наслідки хвороб.
10. Прогнозувати наслідки захворювань та їх основне ускладнення.
11. Передбачати послідовність появи фізіологічних змін при тому чи тому патологічному процесі.
12. Інтерпретувати патофізіологічні зміни при тому чи тому патологічному процесі.

Перелік питань до підсумкового контролю

1. Хвороба: визначення, стадії.
2. Термінальні стани. Найважливіші методи реанімації.
3. Патогенна дія термічного фактора: гіпер- і гіпотермія, відмороження і опік, застуда.
4. Види йонізуючого випромінювання. Первинний механізм дії йонізуючих променів.
5. Гостра променева хвороба: форми та стадії.
6. Дія зниженого атмосферного тиску на організм. Сидром декомпресії.
7. Дія підвищеного атмосферного тиску на організм. Кесонна хвороба.
8. Патогенна дія електричного струму на організм.
9. Види мутацій. Найважливіші мутагени.
10. Методи діагностики спадкових хвороб.
11. Типи передачі спадкових хвороб.
12. Хромосомні хвороби.
13. Ферментопатії.
14. Принципи профілактики і лікування спадкових хвороб.
15. Конституція, класифікація конституційних типів за Зіго і Чорноручським.
16. Діатези: види, коротка характеристика.
17. Порушення нервової, ендокринної та імунної системи в разі старіння.
18. Фагоцитоз: визначення, стадії та механізми.
19. Система моноклеарних фагоцитів.
20. Імунодефіцитні захворювання. Класифікація, приклади.
21. Імуносупресивні стани. СНІД.
22. Алергія: визначення поняття, причини, класифікація алергічних реакцій за методами Кумбса і Джела.
23. Стадії алергічних реакцій.
24. Найважливіші медіатори алергії.
25. Аутоалергія. Механізми формування аутореактивності.
26. Артеріальна та венозна гіперемія.
27. Ішемія. Стаз.
28. Тромбоз.
29. Емболія.
30. Запалення: визначення, основні компоненти запальної реакції, місцеві ознаки.
31. Медіатори запалення.
32. Альтерація при запаленні.
33. Порушення місцевого кровообігу при запаленні.
34. Ексудація й еміграція при запаленні. Види ексудатів.
35. Гарячка: визначення, види гарячки за походженням, роль екзо- та ендогенних пірогенів.
36. Стадії гарячкової реакції.

37. Види температурних кривих.
38. Пухлини: визначення, поняття, види анаплазій.
39. Морфологічна анаплазія пухлинної тканини.
40. Біохімічна і фізико-хімічна анаплазія.
41. Канцерогени: їх класифікація. Приклади.
42. Три етапи в патогенезі пухлинного росту.
43. Методи експериментального вивчення пухлин.
44. Ознаки доброякісних і злоякісних пухлин.
45. Голодування, його види. Характеристика періодів повного голодування.
46. Білково-калорійна недостатність.
47. Цукровий діабет, його типи.
48. Інсулінозалежний цукровий діабет.
49. Інсулінонезалежний цукровий діабет.
50. Основні симптоми цукрового діабету, їхній патогенез.
51. Експериментальні гіперглікемії.
52. Етапи порушення жирового обміну.
53. Ожиріння.
54. Атеросклероз: визначення, стадії патогенезу.
55. Форми ліпопротеїдів крові, їхня роль у виникненні атеросклерозу.
56. Спадкові аномалії обміну амінокислот.
57. Дегідратації, види, причини і механізми розвитку.
58. набряки, етіологічна і патогенетична класифікація.
59. Ацидоз.
60. Алкалози.
61. Зміни загального об'єму крові — класифікація, приклади.
62. Крововтрата. Негайні і віддалені механізми компенсації.
63. Синдром дисемінованого внутрішньосудинного зсідання крові.
64. Анемія. Визначення поняття, патогенетична класифікація.
65. Гемолітичні анемії.
66. Залізодефіцитні анемії.
67. В₁₂-дефіцитні анемії.
68. Лейкоцитози і лейкопенії. Лейкемічні реакції.
69. Гострі лейкози. Етіологія, патогенез.
70. Хронічні лейкози. Етіологія, патогенез.
71. Картина крові при різних видах лейкозу.
72. Серцева недостатність при ураженні міокарда.
73. Серцева недостатність від перевантаження.
74. Гіпертрофія міокарда.
75. Інфаркт міокарда, етіологія, патогенез.
76. Аритмії, класифікація.
77. Атріовентрикулярна блокада. Синдром Морганьї—Едамса—Стокса.
78. Прояви декомпенсації серця.
79. Гіпертонічна хвороба. Етіологія, патогенез.
80. Експериментальні моделі гіпертонічної хвороби.
81. Задишка, періодичне і термінальне дихання. Апноє.
82. Гіпоксія.
83. Виразкова хвороба шлунка і дванадцятипалої кишки — етіологія, патогенез.
84. Розлади травлення, пов'язані з порушенням виділення жовчі і підшлункового соку.
85. Жовтяниці.
86. Дифузний гломерулонефрит — етіологія, патогенез, експериментальні моделі.
87. Гостра ниркова недостатність — причини, стадії.
88. Хронічна ниркова недостатність. Етіологія. Патогенез.

89. Уремія.
90. Прояви ниркової недостатності: набряки, артеріальна гіпертензія, анемія, ацидоз.
91. Центральні, периферичні та залозисті механізми ендокринних розладів.
92. Гіперфункція адено- і нейрогіпофіза.
93. Гіпофункція адено- і нейрогіпофіза.
94. Гіперфункція щитоподібної залози.
95. Гіпофункція щитоподібної залози.
96. Гостра і хронічна недостатність надниркових залоз.
97. Гіперфункція кіркового і мозкового шару надниркових залоз.
98. Паралічі і парези.
99. Рухові розлади при ураженні мозочка.
100. Біль. Патогенез болю.
101. Гострий біль, його види. Хронічні больові синдроми.
102. Порушення нервової трофіки. Нейродистрофічний процес.
103. Порушення функцій вегетативної нервової системи. Вегетативна дистонія.
104. Етіологія і патогенез неврозів.
105. Альтерація. Види дистрофій.
106. Тромбоз, емболія (поняття, види, наслідки).
107. Гостре та хронічне венозне повнокров'я.
108. Шок (види, наслідки). ДВЗ-синдром.
109. Запалення (види, стадії).
110. Імунні реакції (механізми, види).
111. Регенерація (визначення, види).
112. Атрофія.
113. Доброякісні та злоякісні пухлини.
114. Бронхопневмонії (патогенез, ускладнення, наслідки).
115. Хронічний бронхіт, емфізема (патогенез, види, ускладнення).
116. Атеросклероз (фактори ризику, морфологічні прояви).
117. Гіпертонічна хвороба (види, морфологічні прояви, ускладнення).
118. Хронічна ішемічна хвороба серця (види). Інфаркт міокарда (стадії, ускладнення)
119. Ангіна (види, ускладнення).
120. Гострий гастрит, ерозії, гострі виразки.
121. Хронічний гастрит (патогенез, ускладнення).
122. Виразкова хвороба (патогенез, ускладнення).
123. Перитоніт (види, ускладнення).
124. Токсична дистрофія печінки. Печінково-клітинна недостатність.
125. Гепатити (види, патогенез, ускладнення).
126. Цирози печінки (визначення, види). Портальна гіпертензія.
127. Жовчнокам'яна хвороба. Жовтяниця (види).
128. Гломерулонефрит (види, патогенез, наслідки).
129. Пієлонефрит (види, патогенез, наслідки).
130. Гостра та хронічна ниркова недостатність.
131. Висхідні інфекції статевих органів (види, ускладнення).
132. Ускладнення перипартального періоду.
133. Ембріопатії, фетопатії (види).
134. Пологова травма (види, наслідки).
135. Дистрес-синдром новонароджених.
136. Гострі респіраторні вірусні інфекції.
137. Дифтерія.
138. Туберкульоз.
139. Черевний тиф. Сальмонельоз.
140. Дизентерія.

141. Вірусний гепатит.

142. СНІД.

Політика курсу

Опанування освітнього компонента «Морфологія та функціональна патологія» передбачає активну участь в освітньому процесі. Здобувач освіти зобов'язаний відвідувати лекційні та практичні заняття в повному обсязі. Під час виконання письмових контрольних робіт, підсумкових робіт, тестування, користування зовнішніми джерелами заборонено. Роботи здобувачів освіти повинні бути результатом самостійних, їх власних досліджень чи міркувань. Явні ознаки академічної недоброчесності в письмовій роботі студента є підставою для її не зарахування. Пропущені заняття та невиконані обов'язкові види робіт опрацьовуються відповідно до встановленого у Коледжі порядку. Комунікація учасників освітнього процесу ґрунтується на взаємоповазі, відповідальності, партнерстві та професійній етиці і деонтології.

Політика оцінювання

Оцінювання результатів навчання з освітнього компонента «Морфологія та функціональна патологія» за ОПП «Сестринська справа» освітньо – професійний ступінь «бакалавр» здійснюється на засадах об'єктивності, систематичності, прозорості, академічної доброчесності та відповідності визначеним результатам навчання. Оцінюються повнота і усвідомленість теоретичних знань, правильність використання протоколів надання долікарської медичної допомоги у критичних станах, володіння компетентностями сформованими на суміжних дисциплінах і вміння застосовувати в критичних ситуаціях, дотримання правил етики та деонтології.

Порядок відпрацювання пропущених занять, повторного оцінювання та оскарження результатів визначається відповідними внутрішніми нормативними документами коледжу. Результати самостійної роботи враховуються відповідно до визначених критеріїв. Підсумкова оцінка формується відповідно до системи оцінювання, встановленої у коледжі. Повторне оцінювання, відпрацювання пропущених занять та оскарження результатів здійснюються відповідно до внутрішніх нормативних документів Коледжу. Під час усіх видів контролю здобувачі освіти зобов'язані дотримуватися принципів академічної доброчесності.

Усі види контролю навчальної діяльності та визначення рівня сформованості тих чи тих компетентностей відбуваються за національною 4-бальною шкалою та шкалою ECTS «5» (відмінно) – повні, системні знання; вільне володіння термінологією; самостійне виконання практичних завдань згідно з протоколом та аналіз результатів.

«4» (добре) – достатні знання; правильне виконання практичних завдань згідно з протоколом; окремі несуттєві неточності, які здобувач може виправити.

«3» (задовільно) – базові знання; виконання практичних завдань згідно з протоколом із частковою допомогою викладача; наявність окремих суттєвих помилок.

«2» (незадовільно) – фрагментарні знання; труднощі виконання практичних завдань згідно з протоколом; суттєві помилки під час виконання практичних завдань; мінімальні результати навчання не досягнуті.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		Для екзамену, курсового проекту, практики	Для заліку
90-100	A	Відмінно	Зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		

35-59	FX	Незадовільно з можливістю повторного складання	Не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	Не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Інформаційні ресурси

1. Основи патології за Роббінсом і Кумаром: 11-е видання / Віней Кумар, Абул К. Аббас, Джон К. Астер та ін. «Медицина» 2024.-903 с
2. Патоморфологія. Загальна патоморфологія: навчальний посібник / за ред. Я. Я. Боднара, В. Д. Волошина, А. М. Романюка, В. В. Гаргіна. – Нова Книга, 2020. – 248 с
3. Патоморфологія. Спеціальна патоморфологія: навчальний посібник / за ред. Я. Я. Боднара, В. Д. Волошина, А. М. Романюка, В. В. Гаргіна. – Нова Книга, 2021. – 528 с.
4. Патологічна фізіологія у запитаннях та відповідях. Видання 6. Отаман О. В. Нова Книга. 2021-568 с
5. Патофізіологія. Том 1. Загальна патологія. Видання 4. Отаман О. Ст. Нова Книга. 2025 - 584 с.

Джерела інформації рекомендовані студентам:

- <https://cloud.nvmk.org.ua/ebook/152>
- <http://www.nbuv.gov.ua/> – Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського;
- <http://www.who.int/> – офіційний веб-сайт Всесвітньої організації охорони здоров'я.
- чинні накази МОЗ України, інструктивні документи Департаменту охорони здоров'я Дніпропетровської області. <http://moz.gov.ua;> [http://old.adm.dp.gov.ua.](http://old.adm.dp.gov.ua)
<https://oblrada.dp.gov.ua>
- оприлюднені документи та офіційні сайти органів статистики, інших установ та організацій;
- відкриті бази даних;
- аудіо- та відеозаписи.

Розглянуто та схвалено на засіданні циклової комісії загальнопрофесійної та
цифрової підготовки

Протокол № _____ від «_____» _____ 2026 р.
Голова ЦК _____ / _____ /
(підпис) (прізвище, ім'я)